

30. KÄLLÅSEN
GPS 57.4058528, 14.5598137

Källåsen kom troligen till någon gång mellan 1775 och 1790 – husförhörlängderna för den perioden saknas. I längderna före 1775 finns Källåsen inte med.

År 1791 bebos Källåsen av den då 60-årige Nils Svensson och hans 28 år yngre hustru Stina Jonasdotter. Kanske är Stina Nils andra hustru. Två döttrar finns i familjen, men snart blir Nils och Stina ensamma. Den äldsta flyttar hemifrån i 20årsåldern, den yngsta blev bara 5 år.

Det blev dock endast några få år, som Nils och Stina var ensamma i Källåsen. År 1803 flyttade nämligen Johannes Svensson med hustru och två små söner in från Hylletofta. Han står som torpare, medan Nils bara står som "M", d v s "mannen" .

Svenssons flyttade redan 1806 – Johannes blev hälftenbrukare på Mossaryd Backegård. De ersattes av det nygifta unga paret Jonas Persson och Anna Britta Nilsson. Jonas kom närmast från en drängtjänst i Forsa, medan Anna Britta, som var Nils och Stinas ovannämnda äldsta dotter, senast varit piga i Mossaryds Norregård. Snart blev det barnskrik i stugan – Jonas och Anna Britta fick två söner, innan gamle Nils 1810 avled av dysenteri.

Året därpå, 1811, flyttades den 52-åriga Stina till fattigstugan och familjen Persson blev ensam kvar i Källåsen. Ytterligare två söner föddes men fick bara leva en kort tid. Sjukdom, död, fattigdom och elände tycks ha varit huvudingredienserna i tillvaron på Källåsen. 1 1811–16 års längd noteras, att Perssons är utfattiga helt och hållet" och att torpet "brukas till gården" . Någon gång under den här perioden blev det tydligen flyttning till fattigstugan. I varje fall står föräldrarna som boende där, när tvillingarna Andreas och Stina Catharina föds i juni 1818.

Av sockenstämmoprotokollen att döma tycks Anna Britta ha tagit saken i egna händer. Den 18 juni 1815 noteras nämligen, att de inneboende i fattigstugan klagar över trängsel, sedan unga hustrun Anna Britta Nilsson på våren inflyttat med tre barn. Då hon självsvåldigt och utan tillstånd inflyttat, skall hon "genast afflytta och som ung, arbetsför och har man. ... må förskaffa sig husbergning varäst hon kan och gitter genom sin mans biträde, som är skyldig att vårda henne och barn" . Någon avhysning blev det tydligen inte, ty 30 juni 1816 klagar hjonen över att inte beslutet från 1815 verkställts. Och som ovan nämnts, ännu ett par år minst tycks hela familjen Persson bo kvar i fattigstugan.

Hur lång tiden där blev, framgår inte, men troligen ganska snart efter tvillingarnas födelse flyttade man till en namnlös backstuga i Komstad. Här följde det ena dödsfallet efter det andra. Elvaåringen Magnus dör 1821 av mässling, Anna Britta 1823 av lungrot, tvillingen Andreas nyårsafton 1826 av bröstplågor och slutligen Jonas Persson själv 1827 också han av bröstplågor. Eftersom den äldste sonen Axel

Petter 1824 tagit tjänst i Bringetofta, var den 8-9-åriga Stina Cathrina den enda återstående familjemedlemmen.

Även om det inte direkt hänger ihop med Källåsens historia, får Stina Cathrina bli ett exempel på hur det tidiga 1800-talets fattigvård fungerade. Flickungen blir en följetong i de samtida sockenstämmoprotokollen – hon blir s.k. sockenflicka och skriva i fattigstugan. Klockare Ågren ordnade dock med att hon fick bo ett år hos Nils och Stina på Berget/Risa. Men det konstateras, att hon inte lärde sig någonting hos det gamla paret och så hölls hösten 1828 entreprenadauktion på 10-åringen, d v s hon fick flytta till den, som erbjudit sig att ta hand om henne för den lägsta årssumman. Det blev "Peter Månssons hustru Lovisa Ågren", som tog emot henne för 33 Rd 16 sk. För denna stмна skulle Stina Cathrina, som i alla protokoll kallas Karin, få "ren och fullkomlig föda, moderlig vård och skötsel, nitisk undervisning uti Läsning i och utan Bok, laga dess söndrige kläder, med ett ord i alt en anständig, snygg och ordentelig hållning hvarföre ansvaras för Gud och menniskor" .

Nya kläder tycks inte ha ingått i anbudssumman, ty i juni 1829 får Karin på socknens bekostnad "7 alnar blagarnsväf till lintyg, 1 ny psalmbok, en kjortel af passande tyg till vardagsklädnad, läder till skolagning". Efter ett år hos Lovisa Ågren var det dags för ny auktion och Karin hamnade hos Johan Bengtsson i Öen, som bara begärde 14 Rd 32 sk för att ha hand om henne under ett år. Ett år senare, i oktober 1830, blev det åter flyttning för Karin, som nu fick komma till Jaen Danielsson i Filebo, Som bara tog 10 Rd. för året förmodligen-räknade- man med att den 12-åriga Karin nu var så stor, att hon kunde göra ordentlig nytta för sig. I maj 1831 noteras, att sockenflickan Karin behöver "2 kläden", d v s huvuddukar eller schaletter.

Sedan Karin varit ett år hos Jaen Danielsson, var det åter dags för auktion i november 1831. Men nu inträffade det för oss sena tiders barn obegripliga och förfärliga – ingen ville ha flickan, inte ens mot betalning! Stackars lilla flicka! Att vara 13 år och hemlös och alldeles ensam i världen och det kanske värsta – att veta att ingen, ingen brydde sig om henne och ville ta hand om henne. Vilken börda för en 13-åring! Eftersom inte ens Jaen Danielsson ville ha Karin, bestämdes nu vid en extra sockenstämma i kyrkans sakristia, att hon skulle "gå i socknen" och stanna två dygn hos varje matlag med början i Örsbyholm. Inte ens prästen förbarmade sig alltså över det arma barnet.

Så fick Karin gå sockengång ett helt år – oönskad och ovälkommen, vart hon än kom. Fick hon någonsin ett vänligt ord, någon liten omtanke?

I september 1832 blev det åter entreprenadauktion och Karin slapp kringvandrandet. "Arrendatorn och hemmansbrukaren Peter Sandberg" i Sävsjö tog emot henne för ett årsbelopp på 30 Rd. Efter ett år, 6 september 1833, "utackorderades sockenflickan" Karin Jonasdatter till gästgivaren i Komstad J. Wernström för 6 Rd 32 ske Det var ju ett ganska litet belopp, men Karin fick säkert göra skäl för sig på gästgivaregården, så att Wernström inte förlorade på affären. Under året i Komstad gick Karin också och läste och konfirmerades sedan 1834.

Även efter konfirmationen står den nu 16-åriga Karin som "sockenflicka" , men hon auktioneras inte ut längre. I stället får hon tjänst hos bonden Johan Johannisson i Mossaryd mot en årslön bestående av 2 par skor, 1 lintyg, 1 näsduk, 1 vardagsfökläde och, om hon sköter sig, 1 vardagskjortel. Det var inte mycket till piglön ens vid den här tiden. Några kontanter var det inte tal om – kanske tänkte man nu ta igen lite av vad man fått lägga ut för Karin under tidigare år.

Om det blev någon vardagskjortel till Karin, framgår ingenstans. Hon tycks dock inte ha stannat mer än något år i Mossaryd. Kanske var hon inte så frisk – inte underligt i så fall efter en sådan uppväxt fylld av umbäranden – kanske orkade hon inte sköta någon tjänst. I maj 1836 noteras nämligen, att hon "har sårnader" och därför ska föras till länslasarettet. I samband därmed får hon också 2 lintyg och 42 sk. till skor. Det var sista gången något ärende angående "sockenflickan Karin" var uppe på sockenstämman. Nyårsdagen 1837 dog hon, "Fattighjonet, Pigan Stina Cathrina Jonasdatter" i "Carlslund under Ljunga Broddagård" . Som dödsorsak för den 18-åriga Karin anges "svullnad". Ett fattigt, hårt och kärlekslöst liv var till ända.

Hur gick det då för Karins äldste bror, Axel Petter? Som nämnts flyttade han 17 år gammal 1824 till en drängtjänst i Bringetofta. Så småningom kom han till Sandsjö, men 1834 kom han tillbaka till Bringetofta, där han genom gifte med den 16 år äldre änkan Maja Lena Olofsdatter blev ägare till 1/8 mtl Ulvahult. Han blev alltså välbeställd hemmansägare – tänkte han någon gång på sin lillasyster, sockenflickan och fattighjonet Karin?

Efter denna långa utveckling återgång till Källåsen. Någon efterträdare till Jonas Persson tycks det inte ha blivit. Torpet nämns inte alls i längderna. Inte förrän 1857, då Carl Samuelsson med familj flyttar in från Bringetofta. Man undrar ju,

i vilket skick stugan befann sig, om det nu var samma stuga, som Persson lämnat nästan 30 år tidigare. Hade den kanske varit bebodd, även om ingenting om detta noterats i längderna? Samuelsson blev tydligen inte torpare på Källåsen, ty det "brukas till gården under den 4 som Johannes Andersson eger". Carl Samuelsson var "ofärdig illa" enligt längderna och känd som Halte-Kalle. Fyrabarnsfamiljen försörjde han som skomakare. Efter bara tre år i Källåsen flyttade Samuelssons 1860 till Svinakullen/Grönsku11 och därifrån 1867 till Lönneberget.

Sedan tycks Källåsen ha stått tomt. Så småningom revs stugan och återuppfördes på Södratorp, mera känt som Örelid, där den väl fortfarande utgör kärnan i boningshuset.

Källåsen låg vid den markväg, som tog av t.v. vid Svinakullen/Grönskulls vägskal norr om Mossaryd och ledde till Lövbabo (i denna skrift = Nykullen). Ca 150 m. , innan man kommit fram till Lövbabo/Nykullen, tog man av t.v. och kom då snart till Källåsen. Numera går skogsbilvägar helt nära torpskylten.

T. Källåsen			Mossaryd Backegård	
M. Nils Svensson	född	1731		
h. Stina Jonasdtr	"	1759		
d. Anna Britta	"	1779	1799 t. Svenarum	
d. Lena stina	"	1791 i Ljunga	död 1796	
T. Johannes Svensson	född	1762		
h. Annika Carlsdtr	"	1759		
s. Sven Gustaf	"	1797		
s. Johan	"	1800		
Br. Jonas Persson	född	1774		
h. Anna Britta Nilsdtr	"	1779		
s. Axel Petter	"	1807 i Ljunga	1815 t. Filebo	
s. Magnus	"	1809 " "	död 1821	
s. Anders	"	1812 " "	död 1812	
s. Sven	"	1814 " "	död 1815	
s. Andreas	"	1818 " "	död 1826	
d. Stina Cathrina				
Carl Magnus Samuelsson	född	1811 i Bringetofta		
h. Beata Svensdtr	"	1821 " Hylletofta		
d. Anna Sofia Ulrika	"	1845 " "		
s. Samuel August	"	1850 " Bringetofta		
s. Claes Gustaf	"	1855 " "		
d. Christina	"	1859 " Ljunga		